

**PROGRAMUL DE FORMARE PROFESIONALĂ CONTINUĂ
A CADRELOR DIDACTICE PENTRU DEZVOLTAREA COMPETENȚEI
DE A ÎNVĂȚA SĂ ÎNVEȚI A ELEVILOR DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PRIMAR**

Andreea Gabriela CHIVU, doctorand

<https://orcid.org/0009-0008-8721-1391>

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” Chișinău, R. Moldova

Rezumat. Articolul prezintă un program de formare profesională continuă a cadrelor didactice din învățământul primar, destinat dezvoltării competenței de a învăța să înveți a elevilor. Programul este fundamentat pe repere teoretice privind competența de a învăța să înveți și pe prevederile curriculare referitoare la manifestarea curiozității și creativității, clarificarea sarcinii de învățare, identificarea și utilizarea surselor de informare, precum și verificarea și reglarea propriei învățări.

Cuvinte-cheie: formare profesională continuă, cadre didactice, a învăța să înveți, elevi.

**CONTINUING PROFESSIONAL DEVELOPMENT PROGRAM
FOR TEACHERS TO FOSTER STUDENTS’ “LEARNING TO LEARN” SKILLS
IN ELEMENTARY SCHOOL**

Abstract. This article presents a continuing professional development program for elementary school teachers, designed to foster students’ “learning to learn” skills. The program is based on theoretical frameworks regarding the “learning to learn” competency and on curriculum guidelines related to demonstrating curiosity and creativity, clarifying learning tasks, identifying and using information sources, as well as monitoring and adjusting one’s own learning.

Keywords: continuing professional development, teachers, learning to learn, students.

Transformările contemporane ale educației determină reconsiderarea finalităților procesului de învățământ și deplasarea accentului de la acumularea de informații spre dezvoltarea capacității elevului de a utiliza cunoștințele, de a învăța autonom și de a se adapta unor situații noi. În această perspectivă, competența de a învăța să înveți reprezintă o componentă importantă a formării pentru învățarea pe tot parcursul vieții.

Cadrul conceptual – metodologic al abordării problematicei dezvoltării competenței de a învăța să înveți la cadrele didactice este asigurat de concepțiile cu privire la perfecționarea și dezvoltarea profesională ca un continuum profesional care condiționează evolutiv cariera didactică [4]. Fundamentarea teoretică a programului a inclus concepții care depășesc abordarea de tip tradițional a procesului de formare continuă a personalului didactic (predominant behavioristă și academică), orientându-se înspre paradigme moderne, care pun accent pe latura pragmatică, personală, reflexivă și creativă a procesului de formare. Prezentul program încorporează concepția programului *The Cognitive Research Trust Program* (CoRT) al lui Edward de Bono. Programul și-a dobândit numele de la organizația lui de Bono, *Cognitive Research Trust* și conține aproximativ 60 de strategii de gândire organizate în șase niveluri. Lecțiile de gândire CoRT au fost folosite în

ultimii 30 de ani în întreaga lume pentru predarea directă a gândirii ca abilitate de bază. De Bono (1970) vede două condiții principale pentru succesul lecțiilor: un interes din ce în ce mai mare pentru predarea gândirii ca o abilitate de bază și natura practică a lecțiilor. Lecțiile folosesc situații familiare și prezentări foarte scurte pentru a stabili contextul în care pot fi utilizate instrumentele. Acest program cuprinde șase unități, în care fiecare parte include zece lecții. Cele șase unități se concentrează pe mai multe aspecte ale gândirii, cum ar fi interacțiunea, creativitatea, organizarea, acțiunea, informația și sentimentul [2].

Un alt model utilizat pentru conceperea programului de față este *Tactics for Thinking*, un program de abilități de gândire care a fost inițiat de un grup de academicieni sub conducerea lui Robert Marzano, 1985. Programul prezintă câteva tactici pentru optimizarea anumitor abilități cognitive (Marzano, 1989). Accentul programului cade pe „a învăța să înveți” [1]. Cele 22 de abilități de gândire ale programului sunt clasificate în trei categorii:

- a învăța să înveți,
- luarea în considerare a conținutului și
- raționamentul.

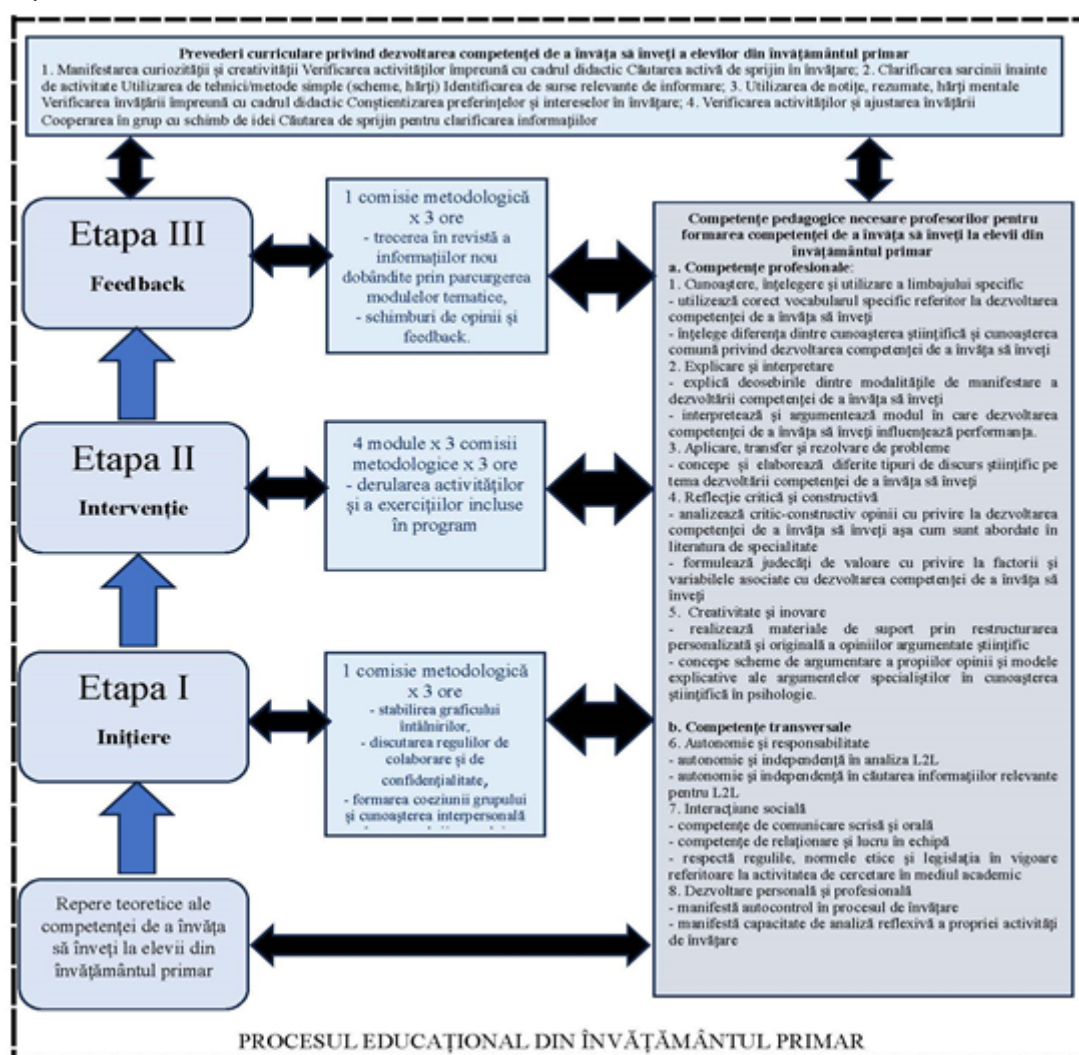

Figura 1. Programul de formare profesională continuă a cadrelor didactice pentru dezvoltarea competenței de a învăța să înveți a elevilor din învățământul primar

Din aceste modele au fost preluate și adaptate doar procedurile și tehnicile referitoare la competența de a învăța să înveți.

Modelul pedagogic propus, prezentat în Figura 1, valorifică principiul interdependenței dintre fundamentarea teoretică a competenței de a învăța să înveți, formarea profesională a cadrelor didactice și aplicarea achizițiilor în procesul educațional din învățământul primar. Structura modelului este organizată progresiv în trei etape: **inițiere, intervenție și feedback.**

Fiecare întâlnire s-a desfășurat în cadrul comisiilor metodologice din școli.

Obiectivele generale ale programului:

1. Dezvoltarea cunoașterii profesorilor cu privire la conceptele cheie, abordările și teoriile referitoare la competența de a învăța să înveți;
2. Dezvoltarea cunoașterii profesorilor cu privire la aspectele psihologice și pedagogice ale competenței de a învăța să înveți
3. Dezvoltarea competențelor profesorilor pentru abordarea competenței de a învăța să înveți dintr-o perspectivă integratoare, ca parte a procesului de învățare activă.

Obiective specifice:

- 1.1. Să își identifice experiențele cotidiene și să își valorifice resursele pentru dezvoltarea competenței de a învăța să înveți;
- 1.2. Să transfere și să adapteze aspectele de mai sus la elevii din clasele primare;
- 2.1. Să își identifice experiențele cotidiene cu accent pe trăirile psihice și pe resursele psihologice personale pentru dezvoltarea competenței de a învăța să înveți;
- 2.2. Să transfere și să adapteze aspectele de mai sus la elevii din clasele primare;
- 3.1. Să asimileze tehnicile de dezvoltare a competenței de a învăța să înveți
- 3.2. Să înțeleagă și să își însușească principiile de bază ale competenței de a învăța să înveți;
- 3.3. Să aplice practic tehnicile și strategiile specifice competenței de a învăța să înveți la elevii din clasele primare.

Competențe generale și specifice:

La sfârșitul cursului, cadrele didactice vor demonstra următoarele competențe:

a. Competențe profesionale:

1. Cunoaștere, înțelegere și utilizare a limbajului specific
 - utilizează corect vocabularul specific referitor la competența de a învăța să înveți
 - înțelege diferența dintre cunoașterea științifică și cunoașterea comună a competenței de a învăța să înveți
2. Explicare și interpretare
 - explică deosebiriile dintre modalitățile de manifestare a competenței de a învăța să înveți
 - interpretează și argumentează modul în care L2L influențează performanța.

3. Aplicare, transfer și rezolvare de probleme
 - concepe și elaborează diferite tipuri de discurs științific pe tema competenței de a învăța să înveți
4. Reflecție critică și constructivă
 - analizează critic-constructiv opinii cu privire la competența de a învăța să înveți așa cum sunt abordate în literatura de specialitate
 - formulează judecăți de valoare cu privire la factorii și variabilele asociate competenței de a învăța să înveți
5. Creativitate și inovare
 - realizează materiale de suport prin restructurarea personalizată și originală a opiniilor argumentate științific
 - concepe scheme de argumentare a propriilor opinii și modele explicative ale argumentelor specialiștilor în cunoașterea științifică în psihologie.

b. Competențe transversale

6. Autonomie și responsabilitate
 - autonomie și independență în analiza competenței de a învăța să înveți
 - autonomie și independență în căutarea informațiilor relevante pentru competența de a învăța să înveți
7. Interacțiune socială
 - competențe de comunicare scrisă și orală
 - competențe de relaționare și lucru în echipă
 - respectă regulile, normele etice și legislația în vigoare referitoare la activitatea de cercetare în mediul academic
8. Dezvoltare personală și profesională
 - manifestă autocontrol în procesul de învățare
 - manifestă capacitate de analiză reflexivă a propriei activități de învățare

Dezvoltarea competenței de a învăța să înveți la elevii din învățământul primar presupune transformarea rolului cadrului didactic din simplu furnizor de cunoștințe în facilitator al învățării autonome, reflexive și autoreglate. În practică, însă, numeroase cercetări și experiențe pedagogice arată existența unor dificultăți ce limitează eficiența acestui proces.

Sistemul metodologic de realizare a programului

Metodologia programului este construită în jurul interactivității și participării active. Activitățile frontale alternează cu activitatea în grup, în perechi și individuală, asigurând participarea tuturor cursanților.

Sunt valorificate metode precum explicația, conversația euristică, discuția de grup, problematizarea, brainstormingul, studiul de caz, simularea, jocul de rol, activitățile experiențiale și prezentarea multimodală. Alegerea acestor metode nu este întâmplătoare: ele

crează contexte în care participanții trebuie să formuleze ipoteze, să argumenteze, să ia decizii, să colaboreze și să reflecteze asupra rezultatelor.

Un principiu important al programului este flexibilitatea formării. Conținutul poate fi adaptat în funcție de nevoile de formare identificate în grup și de feedbackul participanților. În acest mod, formarea continuă devine un proces contextualizat, raportat la problemele concrete cu care se confruntă cadrele didactice [3].

Suporturile de învățare elaborate pentru participanți au o dublă funcție. Pe de o parte, ele sprijină desfășurarea activităților din cadrul programului; pe de altă parte, pot fi utilizate ulterior ca resurse de referință în activitatea didactică.

Prin utilizarea exemplelor concrete și a studiilor de caz, programul urmărește reducerea distanței dintre conținutul teoretic și practica profesională. Această abordare facilitează transferul și permite cadrelor didactice să identifice modalități concrete de aplicare a strategiilor în propria clasă.

Evaluarea este integrată în toate etapele programului și este raportată la obiectivele și competențele urmărite. Ea are o funcție diagnostică, formativă și de certificare a achizițiilor.

Evaluarea continuă permite observarea progresului participanților, identificarea dificultăților și ajustarea activităților de formare. Evaluarea finală urmărește gradul în care competențele dobândite pot fi demonstrate și transferate în practica profesională [6].

Un instrument central îl constituie *portofoliul*, care reunește produse individuale și de grup, fișe de lucru, aplicații, sarcini rezolvate, rezultate ale documentării și studiului individual, precum și autorefecții.

Valoarea portofoliului constă în faptul că acesta nu surprinde doar ceea ce profesorul știe, ci și ceea ce poate face cu ceea ce știe. Din această perspectivă, portofoliul devine o formă de evidențiere a progresului profesional și a capacității de aplicare.

Autoevaluarea este, de asemenea, importantă, deoarece dezvoltarea competenței de a învăța să înveți presupune ca profesorul însuși să manifeste comportamente de monitorizare și reflecție asupra propriei învățări. În acest sens, evaluarea programului devine simultan și o experiență de învățare [7].

Elementul distinctiv al programului este orientarea sa către *transferul achizițiilor formării în procesul educațional*. Pentru ca dezvoltarea profesională să producă efecte la nivelul elevilor, competențele profesorului trebuie convertite în comportamente pedagogice observabile.

Transferul poate fi realizat prin restructurarea activităților de la clasă astfel încât elevii să fie implicați în:

- formularea și clarificarea scopurilor de învățare;
- identificarea resurselor necesare;
- selectarea strategiilor de rezolvare;

- organizarea și monitorizarea propriei activități;
- evaluarea rezultatelor;
- formularea de concluzii și autorefecții [4].

În această logică, profesorul trece de la rolul predominant de furnizor al informației la rolul de *organizator și facilitator al învățării*. Elevul este sprijinit să devină participant activ la propriul proces educațional.

Dezvoltarea „learning to learn” este astfel legată de formarea unei culturi a învățării în care greșeala poate deveni sursă pentru reflecție, feedbackul contribuie la reglarea activității, iar sarcinile de învățare oferă oportunități reale pentru alegere, explorare și rezolvare de probleme.

În concluzie, programul de formare profesională continuă propus constituie un cadru metodologic destinat dezvoltării competențelor cadrelor didactice necesare formării competenței de a învăța să înveți la elevii din învățământul primar. Construcția sa în trei etape – inițiere, intervenție și feedback – permite articularea fundamentării teoretice cu activitatea practică, reflecția și transferul. Particularitatea programului constă în orientarea de la *formarea profesorului spre schimbarea practicii pedagogice*, iar de la practica pedagogică spre dezvoltarea autonomiei elevului. Obiectivele, competențele, strategiile de formare și formele de evaluare sunt integrate într-un sistem coerent, în care profesorul este pregătit să creeze situații de învățare centrate pe elev.

În consecință, competența de a învăța să înveți trebuie abordată nu ca o achiziție izolată, ci ca o dimensiune transversală a procesului educațional, susținută prin activități care stimulează curiozitatea, autonomia, autoreglarea, reflecția și responsabilitatea pentru propria învățare. Cadrul european al competențelor-cheie susține, la rândul său, importanța dezvoltării competențelor pe parcursul vieții și necesitatea unor abordări pedagogice adecvate pentru sprijinirea acestui proces.

Valoarea programului se raportează, prin urmare, la capacitatea sa de a realiza conexiunea dintre *formarea continuă a cadrului didactic, schimbarea practicii educaționale și dezvoltarea competenței elevului de a deveni participant activ, autonom și reflexiv la propria învățare*.

Bibliografie

1. CHIVU, A. G. Abordări conceptuale ale competenței de a învăța să înveți. În: „*Cercetarea pedagogică: exigențe contemporane și perspective de dezvoltare*”, Chișinău, Moldova, 3-4 noiembrie 2023, ediția a 1-a, p. 158-162. ISBN 978-9975-46-867-1 (PDF). Disponibil: <http://dir.upsc.md:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/6105/Conf-03-04-11-2023-p.158-162.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

2. CHIVU, A. G. Profilul competenței de a învăța să înveți la elevii din învățământul primar. În: *Acta et Commentationes. Sciences of Education*, 2026, vol. 44, nr. 2, p. 106-113. Disponibil: https://revistaust.upsc.md/index.php/acta_educatie/article/view/1235/1207.
3. CHIVU, A. G.; BOROZAN, M. Învățarea modului de a învăța îi poate ajuta pe copii să aibă o percepție de sine mai bună - Learning how to learn may help children have a better self-perception. În: *Studia Doctoralia. Psychology and Educational Science*, 2024, vol. 15, nr. 2, p. 81-92. Disponibil: <https://journals.unibuc.ro/index.php/sd/article/view/687>.
4. CRISTEA, S. Competențele-cheie pentru educația permanentă. Implicații interdisciplinare. În: *Revista Didactica Pro*. 2011, nr. 3(67), p. 54-56. ISSN 1810-6455.
5. FRANȚUZAN, L. *Formarea competenței-cheie de a învăța să înveți în contextul noilor provocări societale*. Chișinău: Fundația Soros Moldova, 2021. ISBN 978-9975-3274-8-0.
6. PAPUC, L., BALABAN, L. M. Dezvoltarea competenței „a învăța să înveți” la treapta de liceu. În: *Cultura Cercetării Pedagogice: Provocări și Tendințe Contemporane*. vol. 4. p. 212-225. Chișinău: 2021, ISBN 978-9975-76-345-5.
7. PECULEA, L. *Dezvoltarea competenței de a învăța să înveți: aplicații la elevii cu dificultăți de învățare*. Cluj-Napoca: Casa Cărții de Știință, 2015. 316 p. ISBN 978-606-17-0699-0.

Recepționat / Received: 30.08.2026

Acceptat / Accepted: 30.09.2026

Email: achivu@ymail.com